

STUDIA WILANOWSKIE

XXIV

WARSZAWA 2017

MUZEUM PAŁACU
Króla Jana III
W WILANOWIE

Kolekcja obrazów hrabiego Franciszka Potockiego (1788–1853) nie była dotąd przedmiotem badań. Zachowały się spisy obrazów z lat trzydziestych i pięćdziesiątych XIX wieku, o różnym stopniu dokładności, które pozwalają na hipotetyczną rekonstrukcję zawartości kolekcji, mając na uwadze wątpliwość ówczesnych atrybucji i obecność w niej – nieskrywaną zresztą – kopii, dawnych i *tegoczesnych*. Hrabia Franciszek Potocki, prezes Heroldii Królestwa Polskiego, zgromadził w swoich apartamentach warszawskich (między innymi w Pałacu Namiestnikowskim) i lwowskich oraz w należących do niego dobrach Brody i Zbaraż, kilkadziesiąt obrazów słynnych malarzy polskich i europejskich bądź ich kopistów i naśladowców.

Zachowane materiały archiwalne świadczą o tym, że

w związku ze sprzedażą dóbr Brody i Zbaraż część kolekcji obrazów Franciszka Potockiego, znajdująca się w tamtejszych zamkach, była transportowana do Warszawy. W 1830 roku druga żona hrabiego Franciszka Potockiego, hrabina Karolina z Kefflerów Potocka (1812–1885), stała się właścicielką 26 *malowideł*, podarowanych jej przez męża i sprowadzonych z zamku brodzkiego do mieszkania hrabiostwa Potockich w Warszawie pod numerem 467a. Były to obrazy przede wszystkim o tematyce religijnej i rodzajowej, portrety, płaskorzeźby i miniatury (Aneks I) „Inwentarz rzeczy” hrabiny Karoliny Potockiej *furmanem Janem Figurskim do Zbaraża przesłanych* 24 października 1833 roku wymienia między innymi 39 obrazów, 4 rami *złocene próżne* i dwie ryciny¹ (Aneks II). Pod inwentarzem podpisał się August Korn, we Lwowie 4 listopada 1833 roku. Poniżej dopisano jeszcze: *rysunków na papierze tuszami przez Carola Agricola* ². Pięć lat później sporządzono konsygnację 39 obrazów przesłanych z zamku hrabiostwa Potockich w Zbarażu do ich mieszkania w Warszawie³ (Aneks III). Porównanie „Inwentarza” i „Konsygnacji” prowadzi do wniosku, że w konsygnacji nie występują dwa obrazy: obraz przedstawiający *Holendra w Kaftaniku, siedzącego na koszu* (poz. 35 inwentarza) oraz obraz przedstawiający *Zdjęcie*

KOLEKCJA OBRAZÓW HRABIEGO FRANCISZKA POTOCKIEGO (1788–1853) W ŚWIETLE WYBRANYCH ŹRÓDEŁ ARCHIWALNYCH*

Agnieszka Woźniak-Wieczorek

* Niniejszy tekst stanowi źródłowe dopełnienie artykułu: *Hrabia Franciszek Potocki (1788–1853) – zapomniany kolekcjoner dzieł sztuki*.

- 1 Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (dalej: AGAD), Archiwum Gospodarze Wilanowski (dalej: AGWil), Archiwum Franciszka Potockiego (dalej: Arch. Franc. Pot.), sygn. 108, Inwentarz Rzeczy JW^o Karoliny Hrabiny Potockiej przez niżej podpisanego furmanem Janem Figurskim do Zbaraża przesłanych d: 24. października 1833 Roku, s. 6.
- 2 Karl Agricola (1779–1852), austriacki portrecista, miniaturzysta, miedziorytnik. Jego dzieła znajdują się m.in. w Albertinie i w Galerii Belwederu w Wiedniu.
- 3 AGAD, AGWil, Arch. Franc. Pot., sygn. 80, List Jakuba Waltera do hr. Franciszka Potockiego, Lwów, 30 IX 1838, k. 62. Na koniec Jakub Walter poinformował hrabiego, że posłał do Warszawy kopię Konsygnacji (AGAD, AGWil, Arch. Franc. Pot., sygn. 140, Konsygnacja Portretów i Obrazów, s. 1–2).

z Krzyża, namalowany na blasze. *Obraz zdięcia z Krzyża Chrystusa na blasze w ramach złoconych*, prawdopodobnie tożsamy z powyższym, figuruje w spisie mobiliów w Dworze Zbarazkim znajdujących się, które zostały wyłączone spod dzierżawy Franciszka Dembińskiego⁴. W powyższym spisie znalazł się również *Obraz Pana Jezusa pod Krzyżem bez ram*, być może identyczny z obrazem *Pan JEZUS pod krzyżem na płótnie bez ram*, wymienionym w Inwentarzu⁵. Ostatnie dwie pozycje spisu obrazów z 1838 roku: *Sala z Wiszącą Lampą w srodku kopersztych* oraz *Ludwik XVIII* odpowiadają dwóm rycinom w inwentarzu, określonym tak samo pod względem treściowym. O ile „Inwentarz Rzeczy JW.ey Karoliny Hrabiny Potockiej” w niektórych wypadkach podaje informację o twórcy dzieła, o tyle w „Konsygnacyi” całkowicie pominięto nazwiska malarzy.

Zupełnie inaczej jest w przypadku „Katalogu Obrazów” hrabiego Franciszka Potockiego, w którym każde dzieło zostało albo połączone z nazwiskiem konkretnego autora, albo posłużono się sformulowaniem przybliżającym krąg, w którym powstało: *w guście, z szkoły, imitacya* z⁶ (Aneks IV) (il. 40). Karty katalogu na złożeniu zostały podpisane: *Gallerie Wolański a Cracovie 81., na Piasku*.

W 1842 roku hrabia Franciszek Potocki eksponował obrazy ze swojej kolekcji w Domu Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności⁷. Julian Bartoszewicz (1821–1870) wspomina, że było istotnie co widzieć: *obrazy stare i nowe krzyżowały się wszędzie*. Niestety, nie nadmienił, które z wystawionych obrazów *starych mistrzów* lub z *nowych polskich (mistrzów)* należały do hrabiego Franciszka Potockiego⁸. Ulotka zachęcająca do odwiedzenia wystawy informowała o 600 egzemplarzach *celniejszych mistrzów, ze starożytnych: Rafaela, Rubensa, Rembrandta, Vandyka, Teniersa, Kanaletty, Berghema, Vernetta, Ruisdala, Dowy, i t. p. oraz wielkich obrazach oryginalnych nowoczesnych*⁹.

Po śmierci Franciszka Potockiego sporządzono „Spis Obrazów w zbiorach sp: Hrabiego Franciszka Potockiego w Warszawie”, z którego dowiadujemy się, jak oszacowano ich wartość i które z nich zostały prawdopodobnie przez wdowę zachowane¹⁰ (Aneks V). Wśród 53 dzieł malarskich

4 AGAD, AGWil, Arch. Franc. Pot., sygn. 108, Spis rozných Mobiliiow w Dworze Zbarazkim znajdujących się. Które do Dzierżawy W.º Dembinskiego nienależą i Kontraktem są excypowane, s. 39–40.

5 AGAD, AGWil, Arch. Franc. Pot., sygn. 108, Inwentarz Rzeczy JW.º Karoliny..., poz. 11.

6 AGAD, AGWil, Arch. Franc. Pot., sygn. 145, Katalog Obrazów, s. 1–3.

7 J. Bartoszewicz, *Z notatnika pamiętniczego Juliana Bartoszewicza 1842–1848: (fragmenty opatrzone wstępem i przypiskiem Kazimierza Bartoszewicza)*, „Przegląd Historyczny”, t. 14, 1912, nr 1, s. 153.

8 *Ibidem*, s. 153.

9 *Wielka Galerya Obrazów Sierot i Ochron z 600 ex: celniejszych mistrzów*, Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności, Warszawa [1842?], online: <https://polona.pl/item/wielka-galerya-obrazow-sierot-i-ochron-z-600-ex-celniejszych-mistrzow-ze-starozytnych,MzAzNzkzMDA/0/#item> (dostęp: 04 IV 2017).

W polskich muzeach publicznych znajdują się dwa obrazy, których proveniencja wiąże się ze zbiorami dzieł sztuki hrabiów Potockich w zamku w Brodach¹⁴. Obraz olejny na płótnie *Prorok Zachariasz* (1630 – ok. 1650), niesygnowany, przypisywany Janowi Lievensowi (1607–1674) lub jego warsztatowi, znajdujący się obecnie w zbiorach Zamku Królewskiego na Wawelu (nr inw. 1188), w 1778 roku należał do kolekcji dzieł sztuki Wincentego Potockiego w Warszawie¹⁵ (il. 41). Po jego śmierci obraz prawdopodobnie pozostał w zamku

s. 332 il. 41

Prorok Zachariasz (?), Jan Lievens (przypisywany), 1630 – ok. 1650, Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki

w Brodach w zbiorach Franciszka Potockiego¹⁶, który później podarował go pułkownikowi wojsk napoleońskich Jakubowi Czosnowskiemu (1783–1861) z dworu w Horodyszczach pod Założcami, ożenionemu z Modestą z Cieńskich¹⁷. Miało to miejsce w roku 1837 lub

14 Dalsze badania nad zbiorami dzieł sztuki Franciszka Potockiego mogą doprowadzić do identyfikacji kolejnych dzieł.

15 J. Winiewicz-Wolska, *Malarstwo holenderskie w zbiorach Zamku Królewskiego na Wawelu*, Kraków 2001, s. 124.

16 J. Białostocki, M. Walicki, *Malarstwo europejskie w zbiorach polskich 1300–1800*, Kraków 1955, s. 516.

17 Z. Batowski, *Nieznany obraz przypisywany Rembrandtowi*, „Lamus”, z. 5 (t. 2, z. 1), t. 2, 1909–1910, z. 2, online: <http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=146182&from=publication>, s. 45 (dostęp: 10 V 2017).

wcześniej¹⁸. Bratanek Modesty z Cieńskich Czosnowskiej, Tadeusz Cieński, w 1894 roku poślubił hrabiankę Marię Dzieduszycką, córkę Włodzimierza Dzieduszyckiego i Alfonsyny z Miączyńskich¹⁹, co może wyjaśniać fakt, że w 1909 roku płótno trafiło jako depozyt do zbiorów hrabiów Dzieduszyckich we Lwowie²⁰.

Przed I wojną światową *Portret Heleny z Massalskich księżnej de Ligne hrabiny Wincentowej Potockiej* pędzla Marie Elisabeth-Louise Vigée-Lebrun (olej na desce, wym. 82 x 67 cm, 1808, Muzeum Narodowe w Warszawie, nr inw. M.Ob.1274) stanowił własność hrabiny Jadwigi z Gorayskich Rzyszczewskiej w zamku w Brodach²¹. W 1924 roku był rewindykowany z Rosji. Komisja powołana do zidentyfikowania zawartości skrzyni numer 154 z transportu z 15 marca 1923 roku stwierdziła, że obraz olejny na drzewie, uszkodzony, opisany na odwrocie: *Portret J. W. hr. Wincentowej Potockiej z domu księżniczki de Ligne Zamek Brody* stanowił jeden z trzech obiektów (pozostałymi dwa to witraże) znajdujących się w skrzyni adresowanej na Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Przeszłości w Moskwie²². Józef Młodecki rozpoznał go jako należący do hrabiny Jadwigi Rzyszczewskiej²³. W 1925 roku Młodeccy sprzedali portret Muzeum Narodowemu w Warszawie²⁴.

Badania nad historią kolekcjonerstwa dzieł sztuki linii *Krotoszyńskiej-Brodzkiej-Niemirowskiej-Zbarańskiej* hrabiów Potockich²⁵, w tym historii *Musaeum Potocianum* jako muzeum rodzinnego²⁶, zapo-

18 Zygmunt Batowski pisze: *w rodzinie, której jest obecnie własnością, znajduje się on [ozn. obraz przedstawiający starca pochylonego nad księgą] bez przerwy 70 lat z górą. Kiedy Modesta Cieńska wyszła za Jakuba Czosnowskiego, już ten obraz zastala w jego domu; ibidem, s. 45. Ślub odbył się około roku 1837; M. Hłyń, *Listy Marii z Gniewoszów Harsdorffowej do Heleny Mycielskiej*, cz. 2: *Listy od 16 I 1895 do 29 III 1898*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”, z. 28, 2007, online: <http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/docmetadata?id=378445&from=publication>, s. 264, 266 (dostęp: 10 V 2017).*

19 *Ibidem*, s. 265–266.

20 Z. Batowski, *op. cit.*, s. 44.

21 I. Danielewicz, *Portret Heleny z Massalskich Potockiej*, [w:] *La siècle français. Francuskie malarstwo i rysunek XVIII wieku ze zbiorów polskich*, oprac. I. Danielewicz, J. Guze, Warszawa 2009, kat. 152, s. 474. Tutaj również wskazanie drogi sukcesji obrazu w rodzinach Potockich, Młodeckich, Gorayskich i Rzyszczewskich. Zob. także: R. Aftanazy, *Brody*, [w:] *idem, Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, wydanie drugie, przejrzone i uzupełnione, t. 7: *Województwo ruskie, ziemia halicka i lwowska*, Wrocław 1995, s. 262–263.

22 Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, sygn. 7087, Prywatne mienie zabytkowe rewindykowane z Rosji do Protokołu Nr. 435.3, Warszawa, dn. 25 VI 1924. Odpis, s. 387.

23 *Ibidem*.

24 Archiwum Muzeum Narodowego w Warszawie, sygn. 407, Rachunek dla M.N. w W. za „Portret Wincentowej hrabiny Potockiej”, Warszawa, dn. 5 IX 1925, podpisany przez Młodeckiego, ul. Mokotowska 14.

25 AGAD, AGWil, Arch. Franc. Pot., sygn. 24, Procedencja Dwóch Gałęzi familii Potockich Piławitów w Interesie funduszów Cerkwi Nowosielskiej zainteresowanych, s. 40.

26 D. Folga-Januszewska, A. Rottermund, *Rozmowa o muzeach*, [w:] *Muzea polskie*, red. D. Folga-Januszewska, Olszanica 2012, s. 5.

czątkowane przez Andrzeja Rottermunda²⁷, z pewnością zasługują na rozwinięcie. Być może w przyszłości uda się zidentyfikować takie obrazy, jak ten przedstawiający *Starą kobietę z kijem w ręku*, przypisywany Michelangelo Merisiemu da Caravaggio (1571–1610), notowany w trzech spisach: inwentarzu rzeczy należących do hrabiny Karoliny Potockiej z 1833 roku (poz. 5), konsygnacji obrazów z 1838 roku (poz. 5) oraz w spisie obrazów w zbiorach hrabiego Franciszka Potockiego w Warszawie w roku jego śmierci 1853 (poz. 6). Na ich podstawie można odtworzyć wędrowkę tego obrazu na przestrzeni dwudziestu lat: ze Lwowa do Zbaraża w dawnej Galicji Wschodniej i stamtąd do Warszawy w Królestwie Polskim.

Poniżej zaprezentowano pięć źródeł dotyczących kolekcji dzieł sztuki hrabiego Franciszka Potockiego. Teksty zostały przytoczone *in extenso*, z oryginalnymi numerami. Forma tabeli również odzwierciedla oryginalny zapis.

SUMMARY

The painting collection of Count Franciszek Potocki (1788–1853) in the light of selected archive materials

Count Franciszek Potocki (1788–1853), son of the art collector Count Wincenty Potocki (d. 1825), assembled art collections in his Warsaw residences (Pałac Namiestnikowski, now the Presidential Palace, and a rented apartment located in Mokotów) and in the castles of Brody and Zbaraż (today's Ukraine) before he sold them with the whole estates to the Młodecki and De Ligne families in the 1830s and 1840s. In 1830 Count Franciszek Potocki entrusted twenty five paintings, as well as other objects (decorative pieces, furniture etc.), to his second wife, Karolina Potocka née Keffler (1812–1885). Several years later, thirty-four paintings, including two prints, were transferred from Zbaraż to Warsaw, according to Franciszek Potocki's wish. *The Catalogue of Paintings* attributes works of art from Franciszek Potocki's collection to famous artists, such as Tiziano Vecellio (ca. 1490–1576), Andrea Schiavone (ca. 1510–1563), Michelangelo Merisi da Caravaggio (1571–1610), Nicolas Poussin (1613–1675) or Pieter Jansz. Quast (ca. 1605/1606–1647). The surviving lists of paintings and prints made after Potocki's death in 1853 give data about their subjects, measurements and values as estimated at the time. The correctness of the attributions must be questioned until more advanced provenance research provides updated information about these works. Some of them were openly specified in the lists as copies

27 A. Rottermund, *O warszawskiej galerii obrazów Wincentego Potockiego*, [w:] *Entre-cour et jardin czyli pomiędzy mecenasem i artystą. Księga ku czci profesora Andrzeja Ryszkiewicza*, „Roczniki Humanistyczne”, t. XXXV, 1987, z. 4, s. 151–155.

and paintings by stylistic followers. Two oil paintings are identified as originating from the collections of Count Potockis (father and son) held in the Brody Castle: *The Prophet Zechariah* (?) attributed to Jan Lievens (1607–1674), now in the Wawel Royal Castle State Art Collection in Cracow (Inv. No. 1188) and the *Portrait of Helena née Massalska primo voto de Ligne secundo voto Potocka* (1763–1815) by Marie Elisabeth-Louise Vigée-Lebrun (1808), now in the Collections of the National Museum in Warsaw (Inv. No. M.Ob.1274).

Keywords: Franciszek Potocki, Wincenty Potocki, painting collection, Namiestnikowski Palace in Warsaw, Jan Lievens, *The Prophet Zechariah*, Helena née Massalska primo voto de Ligne secundo voto Potocka, Brody Castle, Marie Elisabeth-Louise Vigée-Lebrun

ANEKS I

Akt notarialny Nr repertorium 664: Działo się w Warszawie dnia dwudziestego Czwartego Grudnia Tysiąc osmset trzydziestego trzeciego roku. [Odpis sporządzony w Warszawie dnia /:dziewiętnastego :/ trzydziestego pierwszego Stycznia Tysiąc osmset pięćdziesiątego trzeciego roku], rkps

Archiwum Narodowe w Krakowie, Archiwum Potockich z Krzeszowic, sygn. 3300

Numer		Malowidła	Ilość
porządkowy	obiektowy		
482.	1.	Obraz na drzewie malowany przez Gerard Daw ¹ przedstawiający na wewnątrz <i>kuchni</i> i kucharkę przy ogniu.	1.
483.	2.	Obraz na blasze przez Murillo malowany, wizerunek 3 ⁸⁰ dzieci przedstawiający, w ramach równie wyzlaczanych.	1.
484.	3.	Obraz na blasze popiersie Chrystusa przedstawiający, w ramach srebrnych wyrzynanej roboty.	1.
485.	4.	Obraz na drzewie malowany wizerunek Madonny z dzieciątkiem Jezus wyobrażający, w ramach drewnianych pozlaczanych.	1.
486.	5.	Obrazków dwa w jednych ramach wyzlaczanych na słoniowej kości malowane, wizerunki S ^o Magdaleny i [?] przedstawiająco.	1.
487.	6.	Obraz na papierze wieczerę ostatnią i modlitwę Pańską wystawiający, w ramach wyzlaczanych.	1.
488.	7.	Miniatura maleńka na słoniowej kości malowana, Artemisie z Guidy przedstawiająca w ramach pozlaczanych.	1.
489.	8.	Miniatura jedna na słoniowej kości, druga na drzewie olejno malowana w ramach okrągłych brązowych pozlaczanych.	2.
490.	9.	Malowidła 4 miniaturki wyobrażające plac S ^o Marka w Wenecyi, Katedra w Milanie i 2 wewnątrz Kosciółów w ramach pozlaczanych w formie i guście gotyckim.	1.
491.	10.	Obrazek na blasze malowany w ramach podobnych.	1.

492.	11.	Portret Augusta II. Króla Polskiego w ramach okrągłych brązowych pozłacanych.	1.
493.	12.	Portret JW ⁶ Franciszka Hrabi Potockiego na płótnie malowany w ramach pozłacanych.	1.
494.	13.	Portret tegoż maleńki na papierze w ramach drewnianych brązem ozdobionych ² .	1.
495.	14.	Portret tegoż na papierze bez ram.	1.
496.	15.	Portret pierwszej żony tegoż podobny ³ .	1.
497.	16.	Portret JW ^{6j} Karoliny Hrabiny Potockiej przez Kaniewskiego malowany w ramach drewnianych czarnych rzeźbiarskiej roboty.	1.
498.	17.	Portret JW Karoliny Hrabiny Potockiej przez Seuer malowany w ramach pozłacanych.	1.
499.	18.	Portrecik tejże maleńki w ramach brązowych ⁴ .	1.
500.	19.	Obraz przedstawiający Boga Ojca i Ducha S ^o z kilku figurami aniołów z koralami wyrzywanych w ramach owalnych.	1.
501.	20.	Chrystus na krzyżu z koralami wyrzynany w ramach pozłacanych, w formie Krzyża z przednią stroną szklaną.	1.
502.	21.	Obrazek dwóch Świętych przedstawiający w sposobie płaskorzeźby, na dnie kamieniem wykładany; w ramach czarnych brązem ozdobiony.	1.
503.	22.	Płaskorzeźba w brązie Krzyżowanie Chrystusa na Kalwaryi, w ramach czarnych.	1.
504.	23.	Płaskorzeźba maleńka grupie figur przedstawiająca, w ramach czarnych.	1.
505.	24.	Płaskorzeźba na słoniowej kosci grupę figur wystawiająca w ramach brązowych.	1.
506.	25.	Malowidło na blasze przedstawiające Cerkiesia na koniu, w ramach drewnianych.	1.

ANEKS II

Inwentarz Rzeczy JW^{6v} Karoliny Hrabiny Potockiej przez niżej podpisanego furmanem Janem Figurskim do Zbaraża przesłanych – d: 24. października 1833 Roku, rkps
 Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Gospodarcze Wilanowskie, Archiwum Franciszka Potockiego, sygn. 108

OBRAZY OLEJNE

1. Postar Rycerka – przy nim pies – przez Titiana – 1.
2. Landszaftów dwa na płynie przez Teniers – 2.
3. Popiersie Hiszpana, blond włosy – na płutnie – 1.
4. Dwie Kobiety siedzące i chłopiec stojący – na drzewie – 1.
5. Stara Kobieta z Kijem w ręku – przez Caravagio – 1.
6. Starża zapalający fajkę przy główgni – 1.
7. Dziewczyna trzymająca maskę wręku – 1.
8. Prospekt placu S. Marka w Wenecyi – przez Canoloti 1.
9. Landszaft Las, w którym wieża Kościoła z zegarem na płót. 1.
10. Landszaft Kościoły między drzewami, i wiele ludzi – 2.
11. Pan JEZUS pod krzyżem na płótnie bez ram – 1.
12. Mężczyzna młody w $\frac{3}{4}$ twarzy bez kapelusza – 1.
13. Jan III. Sobieski Król polski – 1.

14. *Mężczyzna w profilu z wąsami i brodą* – 1.
15. *Pan JEZUS w całej twarzy – na płótnie – przez Trivigiano* 1.
16. *Zdjęcie z Krzyża Pana JEZUSA na blasze* – 1.
17. *Wieszniak z żoną i dziecikiem na drzewie* pHoremanus 1.
18. *Panienka grająca na gitarze* – 1.
19. *Czterech chłopów nago bawiących się* – 1.
20. *Kobieta modląca się przy iedzeniu* – 1.
21. *Małżeństwo z 3ª dziećmi na drzewie* – 1.
22. *Rycerz Niderlandzki z czapką i piórem białym* pThilo – 1.
23. *Mężczyzna trzymający kielich na drzewie* – 1.
24. *Starzec siedzący z Koszem na plecach na blasze* – 1.
25. *Pięć osób siedzących przy Stole – na drzewie* p. de Hals – 1.
26. *Dziewica orleanu – w pancerzu na płótnie* – 1.
27. *Pożar nocny na drzewie* – 1.
28. *Banlnit[?] z siedmiu osób* – 1.
29. *Wschód miesiąca* – 1.
30. *Nakryty stół z jedzeniem – przy tem rodzic z dziećmi* – 1.
31. *Panienka czytająca list przy swiecy* – 1.
32. *Wesele z 39. Osobami na płutnie bez ramy* – 1.
33. *Tance weselne* – 1.
34. *Starzec trzymający dzbanek i Kielich* – 1.
35. *Holender w Kaftaniku, siedzący na koszu* – 1.
36. *Turek siedzący w czerwonych*
37. *Zdjęcie z Krzyża Pana JEZUSA na drzewie* – 1.
38. *Ram złoconych próżnych* – 4.

RYCINY

1. *Sala z wiszącą w srodku lampo* – 1.
2. *Ludwik XVIII.* – 1.

ANEKS III

Konsygnacja Obrazow przesłanych ze Zbaraża z ramami JW^o Franciszka hrabi Potockiego do Warszawy przez Zawichost, w 3. Pakach zapakowane, dołączonej do Listu Jakuba Waltera do hrabiego Franciszka Potockiego, Lwów, 30 września 1838 r., rkps
 Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Gospodarcze Wilanowskie, Archiwum Franciszka Potockiego, sygn. 80

- 1 *Portret Rycerza przynim pies.*
- 2 *Landschaftowna płotnie ....2.*
- 3 *Popiersie hyszpana na płotnie.*
- 4 *Dwie Kobiety siedzące, i chłopiec stojący.*
- 5 *Stara Kobieta z Kijem w ręku.*
- 6 *Stara Kobieta zapalająca fajke*
- 7 *Dziewczyna trzymająca maske w ręku*
- 8 *Prospekt placu S.^o Marka w Wenecyi*

- 9 *Landschaft w którym Wieża z Kościołem*
- 10 *Landschafty, Koscioly między drzewami i wiele Ludzi ...2.*
- 11 *Mężczyzna młody w $\frac{3}{4}$ twarzy bez Kapelusza*
- 12 *Jan III Sobieski Krol Polski.*
- 13 *Mężczyzna w profilu z wąsami i brodą*
- 14 *Pan Jezus w Caley twarzy na płotnie.*
- 15 *Wieśniak z Zoną i dziecięciem, na drzewie malowane.*
- 16 *Panienka grająca na Gitarze.*
- 17 *Czterech chłopcow nago bawiących się.*
- 18 *Kobieta modląca się przy iedzeniu.*
- 19 *Malżenstwo z trzema dziećmi; na drzewie mal:*
- 20 *Rycerz Niderlandzki z Czâpką i piorem białym.*
- 21 *Mężczyzna trzymający Kielich na drzewie mal:*
- 22 *Starzec siedzący z Koszém na Plecach, na blasze mal:*
- 23 *Pięć Osob siedzących przy stole na drzewie.*
- 24 *Dziewica Orleanu w pancerzu, na płotnie*
- 25 *Pożar nocny, na drzewie mal:*
- 26 *Bankiet z Siedmiu Osob.*
- 27 *Wschod Xiężyca*
- 28 *Nakryty stół z iedzeniem, pszynim Rodzice z dziećmi.*
- 29 *Panienka Czytająca list pszy swiecy.*
- 30 *Wesele z 39 Osobami na płotnie mal:*
- 31 *Tańce weselne*
- 32 *Starzec trzymający dzbanek i Kielich*
- 33 *Turek siedzący.*
- 34 *Zdjęcie z Krzyża Chrystusa na drzewie mal:*
- 35 *Ram złoconych proźnych ...3.*
- 36 *Sala z Wiszącą Lampą w srodkukopersztych*
- 37 *Ludwik XVIII.*

Razem Sztuk 41

w 1.^{ey} Pace zapakowano Sztuk 3.

2.^{iey} Pace zapakowano Sztuk 19.

3.^{ciey} Pace zapakowano Sztuk 16.

i Ramy Złocene 3.

Powyższa Konsygnacya mi przyślana byla ze Zbaraza przez W. Dembinskiego Ktorą także posłałem do Warszawy w Kopii w liscie do JW. furmana E[?]

J. Walter

ANEKS IV

Katalog Obrazów [hrabiego Franciszka Potockiego], rkps
 Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Gospodar-
 cze Wilanowskie, Archiwum Franciszka Potockiego, sygn. 145

183

Katalog Obrazów.						
Nazwisko Malarza.	Przedmiot.	Na czym Malowany.	Wysokość		Szerokość	
			Stóp.	Cali.	Stóp	Cali
<u>Lanfranco Giovane.</u> Ur. 1581. + 1647.	Allegoria Prawdy Falszu i Obludy.	na Płótn.	3.	2.	4.	8½.
<u>Dominichino.</u>	Głowa S. ^{ego} Jana Ewangel. w chwili kiedy truciznę wypija.	Płótn.	.	11¾.	.	9.
<u>Carrache.</u> Ur. 1555. + 1619.	Złożenie Chrystusa do Grobu.	Płótn.	1.	6.	1.	2.
<u>Andrea Schiavone.</u> Ur. 1522. + 1582.	Agarna puszczy, któremu Anioł drogę wskazuje.	Drzew.	.	10¾.	1.	3.
	Mężczyzna ciągnący za Szyję Kobiety.	d ^{to}	d ^{to}	d ^{to}	d ^{to}	d ^{to}
<u>M. A. da Carravagio.</u> Ur. 1569. + 1609.	Kain zabijający Abła.	Płótn.	2.	9½.	1.	9½.
<u>Lucas Cranach.</u>	Lucretia przebijająca się Sztyletem ⁵	Drzew.	1.	5.	1.	1½.
<u>Dietrich. Pendant⁶.</u>	Familia Żydowska	Płótn.	1.	4.	1.	1.
	Muzykanty Żydowskie.	d ^{to}	d ^{to}	d ^{to}	d ^{to}	d ^{to}
<u>Luini</u>	Portret młodej Kobiety, <u>Artemisią</u> wyobrazający, z najpiękniejszych czasów Sztuki.	Drzew.	2.	4.	1.	10½.
<u>Hogarth</u>	Zabójstwa na Balu Maskowem – wiele figur /:bardzo rzadki Obraz:/	Płótn.	2.	3½.	2.	10½.
<u>Guido Reni.</u> Ur. 1575. + 1642.	S. ^{ta} Magdalena w Grocie – nad którą się unosi dwóch Aniołków	Płótn.	6.	6.	5.	1.
<u>Paolo Matheis.</u> Ur. 1662. + 1728. Uczeń Lukas Gordana.	Koronacya S. ^{toy} Katarzyny. Skizza Kopuły w Kosciele XX. Dominikanów in Formello w Neapolu ⁷ .	Płótn.	4.	.	5.	9.
<u>Augustin Carrache</u> Ur. 1658. + 1601.	Venus i Mars w sidłach Wulkana w przytomności Diany	Płótn.	4.	8.	4.	8.
<u>Dominichino.</u>	Saturn siedzący, z Geniuszem warzącym w Kotle losy Ludzkie	Płótn.	4.	.	5.	6.
<u>Mario dé Fiori</u>	Bukiet z Kwiatów, do którego <u>Amor</u> przynosi Owoce p. /: Carlo Maratta Ur. 1625. + 1713. :/	Płótn.	3.	.	3.	8.
<u>Jaques Tintoretto.</u> Ur. 1512. + 1594.	Zaślubienie Panny Maryi.	Płótn.	2.	6.	1.	9.
<u>Netscher Kaspar.</u> Ur. 1639. + 1684.	Portret Królewicza Francuzkiego /: Ludw. XV ^{ego} :/	Płótn.	3.	9.	2.	7.
<u>Berkhey de Job.</u>	Chłopi w Izbie.	Płótn.	1.	3.	1.	6.
<u>Palimedes.</u>	Peysaż na którym Koń biały.	na Drzewie	1.	5½.	2.	.

<u>Mari van Ostervick.</u> Ur. 1630. + 1693.	Bukiet duży.	Płótn.	3.	9½.	2.	8.
<u>Bernardo Strozzi.</u> Ur. 1581. + 1644. <i>Brete Genovese</i>	S. ^{ta} Familia i 3. ^{ch} Króli – Adoration des Mages.	Płótn.	3.	3½.	3.	9½.
<u>Domenico Feti.</u> Ur. 1589. + 1624.	Zuzanna z 2. ^a Starcami.	Płótn.	2.	9.	3.	.
<u>Alex. Thiele.</u>	Widok morza holl.	Drzew.	.	7¾.	.	11.
<u>Poussin Nicol.</u> Ur. 1613. + 1675.	/: Pendant :/ 2. ^a male Peysaże.	Płótn.	.	9.	.	11¾.
<u>Claude Lorrain.</u>	Landszaft.	Płótn.	2.	1½.	2.	10.
<u>P. P. Rubens</u>	Portret jego Syna biust.	Drzew.	1.	4.	1.	2.
<u>Ostade</u>	Portret Kobiety wiejskiej.	Drzew.	.	11½.	.	9.
<u>Van Poelen</u>	/: Malutki :/ Pożar ogniowy	na Miedzi.	.	5.	.	6.
<u>Bassano.</u>	Kamienowanie S. ^{go} Szczepana.	Płótn.	1.	3.	1.	8.
<u>P. Potter.</u>	<u>Wczesna Wiosna. Krowy i Trzóda.</u>	Drzew.	1.	2½.	1.	7.
<u>Watteau.</u>	<u>Kiermasz Francuzki. Tańce, Biesia- dy i Galanterye.</u>	Płótn.	2.	2.	2.	9.
<u>Tiepolo.</u>	Exorcyzacya, Anioł stoi na Obloku – pod tym Szatan.	Płótn.	3.	.	1.	7.
<u>Dieppenbeck.</u> <u>Uczeń Rubensa.</u> Ur. 1607. + 1675 ^s .	Saba przynosi dary Salomonowi.	Drzew.	1.	7.	2.	5.
<u>Sztatler⁹.</u>	Portret jego własny.	Drzew.	2.	6.	2.	.
	Kobieta Stara.	Płótn.	1.	4½.	1.	1½.
<u>Hemessen.</u> 1550.	S. ^{ta} Familia Osób 5. ^e	na Miedzi.	1.	5.	.	10½.
<u>Julio Romano.</u> Ur. 1492. + 1546.	Bachanalie :/ Szare na groncie Niebieskim :/.	na Dykt.	.	6.	1.	2½.
<u>Holbein.</u>	Portrecik mężki, biust.	Drzew.	.	8½.	.	6¾.
<u>Kazanowa.</u>	Skizza Machometa na Koniu.	Płótn.	2.	3.	1.	10.
<u>Wollert.</u>	Landszaft. Okolica górzysta z Ru- iną Lasem i Wodą.	Płótn.	2.	.	2.	7.
<u>Oudry¹⁰.</u>	Zając i ptastwo dzikie.	Płótn.	3.	.	2.	5.
<u>Jacób de Heiss. Niderl.</u> Ur. 1657. + 1701.	Nabuchodonozor burzy Bahwany.	Płótn.	2.	10.	3.	7.
<u>Regemotter.</u> 1781. Malował.	Peysaż z Krowami przy Zachodzie Słońca.	Drzew.	1.	7.	2.	4.
<u>Don Juan Nina. Hisz- pański.</u>	Głowa Chrystusa w Młodości.	Płótn.	1.	5.	1.	3.
<u>Bourgignon.</u> Ur. 1621. + 1678.	/: Pendant :/ 2. ^{ie} Batalie z Ogniem.	Płótn.	2.	9.	4.	.
<u>Schnellinks.</u>	Arka Noego.	Drzew.	2.	11.	4.	.
<u>Tintoretto.</u> Ur. 1512. + 1594.	Upadek Chrystusa pod Krzyżem.	Płótn.	.	9.	2.	5.
<u>Szmuglewicz.</u>	2. ^a Mitologiczne.	Płótn.	1.	3.	1.	4.

<u>Pierre</u> ¹¹ .	<i>Cyklopy w Kuźni Kują Zbroje.</i>	Plótn.	1.	8.	1.	9.
<u>Abschoffen.</u>	<i>Chłopi pałacy Fajki.</i>	Drzew.	.	9.	.	8.
<u>Schenberger.</u> <u>Szwajcar.</u>	<i>/: Pendant :/ 2.^oPeysaże przy Wschodzie i Zachodzie Słońca.</i>	Plótn.	.	8½.	.	11½.
Koupferschmidt.	<i>1.º z Wodospadem.</i>	Plótn.	2.	1.	2.	9½.
	<i>2.º z Ludową okolicą.</i>	Plótn.	2.	1.	2.	9½.
	<i>3.º z Oświeceniem Miesiąca.</i>	Blach.	.	10½.	1.	1½.
	<i>4.º Szkic.</i>	Plótn.				
<u>Richter.</u>	<i>/: Pendant :/ 2.ª Widoki Szway- caryi.</i>	Plótn.	.	8½.	.	11½.
<u>Loubin Baugin.</u>	<i>/: Pendant :/ 2.ª z Corregia Kopie. Leda i Jjo</i>	Plótn.	2.	2.	1.	7½.
<u>w Guscie Andrea del Sarto.</u>	<i>Aniol z Lutnią.</i>	Drzew.	1.	9.	1.	4½.
<u>Rachel Ruisch.</u> <i>Ur. 1664. + 1750</i> ¹² .	<i>/: Pendant :/ 2.ª Bukiety duże.</i>	Plótn.	4.	11.	2.	11.
<u>Flink</u> ¹³ .	<i>Dijana. K. figury.</i>	Plótn.	2.	8.	2.	.
<u>Imitacja z Guida.</u>	<i>Bachanalie długie.</i>	Plótn.	1.	8.	3.	6.
<u>z Szkoły Andrea Vanu- chi.</u>	<i>Lukrecya</i> ¹⁴ .	Plótn.	2.	3.	1.	7.
<u>Neillson.</u>	<i>Gobelin.</i>		2.	9.	2.	5.

ANEKS V

Spis Obrazów w zbiorach sp: Hrabiego Franciszka Potockiego w Warszawie 1853, rkps
Archiwum Narodowe w Krakowie, Archiwum Potockich z Krzeszowic, sygn. 3300

Numer bieżący:	Autor	Opis Obrazu.	Miara p		Cena Obrazu nu #
			Łokcie	Całe	
1.	Titian	<u>Portret wielki Hr: Mocenigo</u> – Głowa i ubiór dobrze zachowa- ne wokoło domalunek późniejszy. w Ramach – wysokosci szerokosci	3 1		300.
2.	Teniers (Oj- ciec)	<u>Dwa obrazy</u> wystawiające zabawę ludu flamands. w bogatej kom. (jeden nieco uszkodzony). wysokosci szerokości	1 1	4 13	120.
3.	Gerard Dów	<u>Kucharka, przy niej wiszący Drób i ptactwa</u> rozmaite – Obraz cudnie pięknego wykończenia (ręka nieco uszkodzona) ¹⁵ wysokosci szerokości		17 14	150.
4.	<u>Migliaza</u>	<u>Cztery miniatury</u> wypukłe w Gotyckich ramach pięknie rznę- tych			50.
5.	Canaletti	<u>Plac S^o Marka</u> w Wenecji w ram. wysokosci szerokosci	1	19 2	60.

6.	Caravagio	<i>Kobieta idąca</i> , z kijem w rękę mały Obrazek śmiałego wykonania ¹⁶ wysokości szerokości			21 13	25.
7.	–	<i>Dwa obrazy</i> wystawiające zabawę wiejską w Okolicach Ne- apolu. w Kost[i]umach ostatniego wieku wysokości szerokości	1 1		9	40.
8.	–	<i>Dwie miniatury</i> w jednej ramie wystawiające N. Pannę i S. Magdalenę (Kopie podł Titiana)				30.
		Razem				775.
9.	–	<i>Młoda dziewczyna</i> czytająca list przy świecy – Rysunek aquar. w Ramach za szkłem – cwiartk:				5.
10.	–	<i>Głowa Chrystusa</i> – a właściwie S. Paweł – malowany na blasze wielkość obrazu cwiartka				15.
11.	Grund.	<i>Mały obrazek</i> na drzewie, wystawiający widoczek wiejski z fi- gurkami – wielkość jak dłoń				3.
12.	Dietrich vel Ditriey	<i>Dwa obrazy</i> w Rodzaju <i>Rembrandta</i> , wystawiające starców. w jednym głowę w profilu – w drugim dwie głowy w obrocie. Obrazy te pięknego Effektu i wykonania śmiałego wysokości szerokości				150.
		<i>Obrazy – Portrety i Widoki Polskie.</i>				
13.	Canalieto Belloto	<i>Bitwa przeciwko Kozakom</i> pod Beresteczkiem – na froncie Jan Kazimierz i Hetman Rewera Potocki – (w piek; ramach)				50.
14.	–	<i>Portret Zygmunta III.</i> (Kopia) w pięknych ramach złożonych				10.
15.	–	<i>Portret Jana III</i> w popiersiu – Obraz piękny szkoły Włoskiej				50.
16.	–	<i>Portret Królowej Bony</i> malowany na blasze. w Owalu				25.
		Razem				1083.
		<i>Wnętrza</i>				
17.	Kasprzycki w Warszaw ¹⁷	<i>Wnętrze Gabinetu</i> Hrabiny fr: Potockiej – w domu Mikul- skiego w Warsz: – bardzo starannie wykonany – w Ramach	Za- chow		uje	50.
18.	Zalewski Marcin	<i>Wnętrze Kościoła S Jana</i> w Warszawie – średniej wielkości ¹⁸				25.
19.	–	<i>Wnętrze części</i> Kościoła niewiadomego – pod czas nabożeń- stwa				10.
20.	Vogel Zygm:	<i>Widok Krakowskiego przedmiescia</i> z Bramą Krakowską. Ry- sunek starannie wykonany z natury r. 1795 – w Ramach ¹⁹ .				20.
		<i>Obrazy Włoskie</i>				
21.	Maratti Carlo.	<i>N Panna z p Jezusem</i> na rękę czytająca książkę – Obrazna blasze owalnej – w Ramach ²⁰ . wysokości szerokości			12½ 9½	55.
22.	–	<i>Głowa w popiersiu</i> młodej dziewczycy z maską w rękę – Ob- razek dawnej szkoły Włoskiej w rodzaju malowan: <i>Domini- kina</i> ²¹ wysokości szerokości			16 13	35.
23.	–	<i>Głowa Młodzienca</i> z zamkniętymi oczyma w Zbroi misternej roboty – Kolor swiet: Titiana wysokości szerokości			21 16½	60.
		Razem # #				1328.

24.	Dansse Romilly	<u>Miniatura</u> na słoniowej Kosci wyobrażająca Artemisę – (Kopia podług Obrazu Giuda) ²²		10.
25.	–	<u>Madona z P. Jezusem</u> – Kopia tegoczesna z r. 1852. z Obrazu Rafaela w Ramach wysokosc[i] szerokosc[i]	16 11½	10.
26.	–	<u>Młoda Dziewczyna</u> z rozbitym Dzbankiem na ręku – Kopia tego czesna na drzewie podług Obrazu <u>Greusa</u> (z Galer: Monach) ²³ wysokosc[i] szerokosc[i]	21. 16.	10.
26 ^a	–	<u>Głowa w profilu</u> w rodzaju Parmeggiana wysokosc[i] szerokosc[i]	20½ 18	[?]
		<u>Obraz Szkoły Hiszpan:</u>		
27.	Murillo	<u>Trzech Chłopczków</u> z koszykami – z których jeden w srodku siedzi naziemi – dalej rynek miasta – Obrazek piękny na blasze, doskonale zachowany – wysokosci szerokosci w Ramach pięknych	12 9½	50.
		Razem		1410.
		<u>Obrazy Holenderskie i Flamandskie</u>		
28.	Ostade Van	<u>Zabawa ludowa</u> w szynku składa ją sześć figur, stroje dzieci – Obraz na drzewie pięknie zachowany – wysoko[ści] szerokosc[i]	13 17	100.
29.	Breklen-camp-Guirin.	<u>Staruszka</u> przy Kołowrotku i druga Kobieta siedząca strofująca małego Chłopca. Obrazek na drzewie. wysokosc[i] szerokosc[i]	20 17½	40.
30.	Hals	<u>Biesiada wystawna</u> – osoby w dawnym stroju Hiszpański[m]. Obraz na drzewie w rodzaju Palamedessa wysoko[ci] szerokosc[i]	11 18	20.
31.	Quast. Pawel. Piotr	<u>Towarzystwo</u> w Salonie w strojach Hiszpańskich Obraz na drzewie wysoko[ści] szeroko[ści]	26 26	25.
32. a-b.	Bodeling	<u>Dwa obrazy. pierwszy</u> a wyobraża targowisko Owoców <u>drugi</u> b targowisko ryb – Obrazy bardzo staranne i pięknego wykonczenia – wysokosc[i] szerokosc[i]	17 24	90
		Razem		1685.
33	van der Heiden.	<u>Widok Kosciola</u> i dawnych Budowli w bogatym Krajobrazie na którym targ owoców – Obraz na płótnie z nadzwyczajną starannością wykonany. (w Ramach) wysokosci szerokosci	19 23	60.

34.	Janson.	<u>Widok bramy fortecznej</u> – z mostem zwodzonym – na froncie lapiący na wędkę ryby – mały obrazek na drzewie starannie wykonany. (w Ramach) wysokosci szerokosci	12 14½	15.
35. <u>a. b.</u>	van der Poel	<u>Dwa obrazki pięknego Effektu nocnego</u> – pierwszy <u>a</u> wystawia odbicie statku rybackiego przy Księżycu – drugi <u>b</u> wyobraza pozar budowli wiejskiej. mal: na drzewie wysokosci szerokosci	10½ 14½	45.
36.	Dieppen- back van	<u>Bachanalia</u> – Grupa czterech Chłopców siedzących, podających sobie winogrona – obok kosze owoców i winogron – obrazek na blasze w stylu <u>Rubensa</u> wysokosci szerokosci	10 19	50.
		Razem		1855.
37.	C: van Bauts	<u>Kobieta ze złożonemi rękami modląca się nad jadem które na kolanach trzyma.</u> Obraz pięknego koloru na drzewie wysokosci szerokosci	16 12½	30.
38.	Corn: Bega	<u>Kobieta jedząca z garnka</u> za nią mężczyzna z kubkiem w ręku. Mały obrazek – (zdaje się ze <u>Obcięty</u>) wysokosci szeroko[ści]	11½ 10½	10.
39.	Morgenstern Szkol[a] Niemie[cka]	<u>Wnętrze Kosciola X Dominikanów w Frankforcie.</u> Obraz na miedzianej blasze starannie malowany. 1784. wysokosci szerokosc[i]	14 16½	35.
40.	Zachowuie	<u>Familia przy nakrytym stole</u> – z lewej niewiasta z dzie[c]kiem – z prawej mężczyzna ze złożonemi rękoma, któremu później fajeczkę dodano. – Obrazek mały na płótnie Cudnej łagodności i Effektu (godzien <u>Rembrandta</u>) – (w Ramie owalnej wienca) wysokosc[i] szerokosc[i]	9 10½	
		Razem		1955.
41.	–	<u>Zachód słońca</u> – na froncie dom i figur Flamandów kilka – mały obrazek na drzewie – w stylu i rodzaju <u>Teniersa</u> wysokosci szerokosci	7 9	10.
42.	van Dyck	<u>Portret młodego Człowieka w kryzie Hiszpańskiej w czarnym stroju</u> – mal: na płótnie. (dobrze zachowany) wysokosci szerokosci	21 17	30
43.	–	<u>Portret młodego Człowieka w stroju Hiszpańskim czarnym na płótnie</u> – (nieco już zmyty) (szkoły Holend) wysokosci szerokosci	25 20	6.
44.	–	<u>Portret Rembrandta</u> – dawna dobra Kopia w Owalu na innym płótnie naklejona bez ram		5.

45.	Borer Ferdinand Zachowuie	<i>Portret Rembrandta w Aksamitnej czapce z piórem i w bogatym płaszczu czar: Obraz na drzewie sztukowany, ale pięknie zachowany (w Ramach bronz posrebrzanych pięknej roboty.)</i> wysoko[ści] szeroko[ści]		9½ 8½	
		Razem			2026.
46.	Zachowuie	<i>Widok morski po Księżycu</i> <i>Kopia podług J Werneta²⁴ – mierne wykonanie</i> (bez ram) wysokość szerokość	1 2	18 12	3.
47.	–	<i>Tenże sam Widok po Księżycu</i> <i>dobra Kopia z Werneta</i> (w Ramach), tej samej miary			12
		<i>Ryciny w Ramach za Szkle.</i>			
48.	mal: Gerard ryt: Girard	<i>Ludwik XVIII piękna wielka rycina prawie w kwadracie</i> <i>w Ramach za szkłem</i>			8.
49.	–	<i>Wiktorya Królowa Angielska ryt: (en maniere noire) w Ramach za szkłem</i>			3.
50.	–	<i>Portret Meternicka rycina naklejona – wyk: (en maniere noire) w Ramach za szkłem</i>			3.
		<i>Litografie malowane</i>			
51.	–	<i>Dwa portrety NN: Państwa to jest Cesarza Mikołaja i Zony Jego. razem – w Bogatych bardzo ramach roboty snycer: złoconych za szkłem</i>			15.
					2070.
52.	–	<i>Portret N. Krola Pruskiego obok Jego Ces: Mość następcą Tronu Rossyi – Wielkosc i rodzaju jak poprzedni i w takichże bogatych ramach za szkłem.</i>			15.
53.	–	<i>Mały Obrazek wystawiający Duchownego w Komzy z książką rozłożoną w ręku. Olejno na drzewie starannie wykonany.</i>			1.
		Razem			2086.

PRZYPISY

- Gerard (Gerrit) Dou lub Dow (1613–1675). W jego twórczości pojawiał się motyw kucharki holenderskiej. Obrazy Dou, ucznia Rembrandta van Rijna, były rozchwytywane przez arystokrację europejską aż do końca XIX w.; F.-É. d’Emskerque Toulon-geon, *Manuel du Muséum Français, Avecune description analytique et raisonnée de chaque tableau, indiqué au trait par unegravure à l’eau-forte, tousclassés par Écoles, et par Oeuvre des grands artistes. Par F. E. T. M. D. L. I. N. École Flamande. Oeuvre: De Van Ostade, De Gerard Dow, De Van Dyk, Paris 1804; I. Gaskell, Gerrit Dou, His Patrons and the Art of Painting, „Oxford Art Journal”, t. 5, 1982, nr 1, online: www.jstor.org/stable/1360100, s. 15, 22 (dostęp: 5 IV 2017).*
- Znane są dwie miniatury portretowe przedstawiające Franciszka Potockiego: miniatura autorstwa Jean-Baptiste’a Isabeya (1767–1855), według Zygmunta Wdowiszewskiego, niegdyś w zbiorach Ksawerego Branickiego w Wilanowie), oraz miniatura nieznanego autora ze szkoły wiedeńskiej(?) z ok. 1805 r., wykonana w technice gwaszu na kości słoniowej (wym.: 6,7 x 5,4 cm), znajdująca się obecnie w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie (nr inw. Min. 426; ze zbiorów Andrzeja Stefana Potockiego). Z. Wdowiszewski, *Franciszek hr. Potocki (1788–1853) i jego zbiór monet i medali w Warszawie*, „Wiadomości Numizmatyczne”, t. 5, 1961, z. 2–3 (16–17), s. 140–141.

- 5 Według anonimowego korespondenta „Gazety Lwowskiej”, na Wystawie miniatur w Pałacu Prezydium Rady Ministrów w Wiedniu w 1905 r. prezentowano m.in.: *dwie miniatury hr. Sydonii Franciszkowej z ks. de Ligne Potockiej (1787–1828; podp. Aleksander Brülloff 1826) oraz hr. Potocki u wejścia do grotty Pauzylipu w Neapolu (podp. Al. Brülloff 1825); N.N., Z wiedeńskich wystaw. – Wystawa miniatur, „Gazeta Lwowska”, R. 95, 24 III 1905, nr 68, online: [http://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/plain-content?id=22119, s. 2] (dostęp: 10 V 2017). W katalogu wystawy uwzględniono dwie miniatury portretowe hrabiny Sydonii Potockiej z domu księżniczki de Ligne ze zbiorów dra Alberta Figdora: miniatura sygnowana nazwiskiem Alexandra Brülloffa i datą 1826 (59,1 x 26,2 cm) oraz miniatura na kości słoniowej z około roku 1830 (9 x 8 cm). Nie wiadomo, czy miniatura przedstawiająca hrabiego Potockiego u wejścia do Grotty Posillipo w Neapolu, sygnowana Alex. Brülloff 1825 (59,3 x 28,4 cm), również ze zbiorów Alberta Figdora, ukazywała męża Sydonii z książąt de Ligne hrabiny Potockiej. *Miniaturen-Ausstellung. Im Palais des K. K. Ministerrats-Präsidiiums Wien, I. Herrengasse 7, Wien 1905, s. 155, 163, kat. 1301–1302, 1359.**
- 4 Młodą Karolinę z Kefflerów Franciszkową Potocką sportretował Moritz Michael Daffinger (1790–1849) w Wiedniu w 1832 r. W 1912 r. miniatura stanowiła własność hrabiego Ksawerego Branickiego. *Pamiętnik wystawy miniatur, oraz tkanin i haftów, urządzanej w domu własnym w Warszawie przez Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Przeszłości w czerwcu i lipcu 1912 roku. Z przedmowami: o miniaturach – Z. Przesmyckiego, o tkaninach – Ks. Kan. Władysława Górzyńskiego i ze 126 reprodukcjami światłodrukowemi i fotograficznemi, Warszawa 1912, online: http://kpbk.umk.pl/dlibra/doccontent?id=39579, poz. 868, s. 80 (dostęp: 14 I 2017); T. Jaroszyński, *Z wystawy miniatur w Tow. Opieki nad Zabytkami*, „Tygodnik Ilustrowany”, R. 53, 8 VI 1912, nr 23, online: https://polona.pl/item/tygodnik-illustrowany-r53-nr-23-8-czerwca-1912,Nzk5NjkwOA/2/#info:metadata, s. 483 (dostęp: 10 V 2017).*
- 5 Ze wszystkich świeckich tematów wybieranych przez Lucasa Cranacha St., Lukrecja była najczęstszym. Notowanych jest prawie 40 wersji tego motywu; *Lucas Cranach the Elder (1472–1553) – Lucretia – Royal Collection Trust*, https://www.royalcollection.org.uk/collection/400050/lucretia (dostęp: 9 V 2017). Jego syn, Lucas Cranach Mł. (1515–1586), podobnie jak cały warsztat Cranachów, również podejmował temat Lukrecji przebijającej się sztyletem.
- 6 Być może chodzi o Christiana Wilhelma Ernsta Dietricha (1712–1774), malarza saksońskiego, profesora dreźnieńskiej Akademii, naśladowcę m.in. Rembrandta van Rijna, A. van Ostade’go, J.-A. Watteau; *All the paintings of the Rijksmuseum in Amsterdam. A completely illustrated catalogue by the Department of Paintings of the Rijksmuseum*, red. P.J.J. van Thiel, Amsterdam 1976, s. 473; W.B. Honey, *A Porcelain Tankard Painted by C.W.E. Dietrich*, „The Burlington Magazine for Connoisseurs”, t. 59, 1951, nr 341, online: JSTOR, www.jstor.org/stable/864774, s. 60 (dostęp: 21 I 2017).
- 7 W 1712 r. Paolo de Matteis (1662–1728) namalował fresk na kopule kościoła S. Caterina a Formiello w Neapolu, przedstawiający Świętą Katarzynę w Glorii; L. Pestilli, *Paolo de Matteis: Neapolitan Painting and Cultural History in Baroque Europe*, Burlington 2013, s. 22.
- 8 Abraham van Diepenbeeck (1596–1675) inspirował się twórczością Petera Paula Rubensa (1577–1640), stąd zapewne w Katalogu Obrazów został nazwany uczniem Rubensa; R. Genaille, M. Monkiewicz, A. Ziemia, *Encyklopedia malarstwa flamandzkiego i holenderskiego*, Warszawa 2001, s. 105.

- 9 Wojciech Korneli Stattler (1800–1875), pierwszy polski malarz, który w XIX w. uzyskał międzynarodową sławę. Twórca portretów malowanych na zlecenie m.in. księcia Konstantego Adama Czartoryskiego i hrabiów Potockich: Artura i Alfreda; J. Malinowski, *Malarstwo polskie XIX wieku*, Warszawa 2003, s. 62; Biblioteka Narodowa, mf. 35674, sygn. Rkps Ossol. 12910/III, Dodatek do Testamentu Wojciecha Kornelego Stattlera własnoręcznie w pełnym zdrowiu umysłowym w dniu 5 Sierpnia 1875 r. skreślonego.
- 10 Prawdopodobnie Jean Baptiste Oudry (1686–1755), malarz i rytownik francuski, uczeń najpierw swego ojca Jacques'a, później Nicolasa de Largillière'a. Twórca przede wszystkim obrazów animalistycznych i scen z polowań; A. Dulewicz, *Encyklopedia sztuki francuskiej: artyści, dzieła, pojęcia*, Warszawa 1997, s. 353.
- 11 Być może Jean-Baptiste Marie Pierre (1714–1789), malarz francuski, specjalizujący się w kompozycjach historycznych, scenach religijnych i rodzajowych, także pejzażysta; *ibidem*, s. 375.
- 12 Rachel Ruisch (Ruysch) (1664–1750), uczennica Willema van Aelsta w Amsterdamie, specjalizująca się, tak jak jej mistrz, w malowaniu kwiatów. Piastowała stanowisko malarza nadwornego elektora Palatynatu; H. Townsend, *Early Flower-Painters*, „Art & Life”, t. 11, 1919, nr 2, online: www.jstor.org/stable/20543049 (dostęp: 20 I 2017).
- 13 Być może Govert Flinck (1615–1660), uczeń Rembrandta, malarz scen religijnych i alegorycznych, portrecista; H. Benesz, M. Kluk, *Early Netherlandish, Dutch, Flemish and Belgian Paintings 1494–1983 in the Collections of the National Museum in Warsaw and the Palace at Nieborów Complete Illustrated Summary Catalogue*, t. 1: *Signed and attributed paintings*, Warsaw 2016, s. 216.
- 14 Obraz Andrei Vanucciego zwanego Del Sarto (1486–1530), przedstawiający moment samobójstwa Lukrecji, został w pierwszym ćwierćwieczu XIX w. nabyty do kolekcji Mitchella w Anglii; W. Buchanan, *Memoirs of Painting, with a Chronological History of the Importation of Pictures by the Great Masters into England since the French Revolution*, t. 1, London 1824, online: <https://archive.org/stream/memoirsofpaintin-1to2buch#page/n5/mode/2up> (dostęp: 08 V 2017).
- 15 Ten sam zapewne obraz otrzymała od męża Karolina z Kefflerów Potocka w 1830 r. (*Obraz na drzewie malowany przez Gerard Daw przedstawiający na wewnątrz kuchni i kucharkę przy ogniu*); ANK, AKPot., sygn. 3300, Akt notarialny Nr repertorium 664..., s. 97.
- 16 Obraz Stara Kobieta z Kijem w ręku – przez Caravagio hrabia Franciszek Potocki przekazał przed 1833 r. swojej drugiej żonie, AGAD, AGWil, Arch. Franc. Pot., sygn. 108, Inwentarz Rzeczy JW^{ey} Karoliny..., poz. 5.
- 17 Wincenty Kasprzycki (1802–1849), malarz działający przede wszystkim w Warszawie i Wilnie (w latach 1821–1828). Jego arystokratycznymi protektorami byli hrabiowie Józef Kajetan Ossoliński i Aleksander Potocki, A. Ryszkiewicz, *Wincenty Kasprzycki, Widok Wystawy Sztuk Pięknych w Warszawie w 1828 r.*, „Biuletyn Historii Sztuki”, t. 14, 1952, nr 3, s. 91.
- 18 Marcin Zaleski wielokrotnie podejmował temat malarski wnętrza katedry św. Jana w Warszawie w różnych ujęciach i formatach, *Marcin Zaleski (1796–1877). Wystawa monograficzna. Katalog*, oprac. Z.A. Nowak, Warszawa 1984, s. 54.
- 19 W zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie znajduje się rysunek Zygmunta Vogla (1764–1826), *Widok Krakowskiego Przedmieścia i kościoła Bernardynów w Warszawie* (1795, wym.: 37,2 x 53,3 cm, akwarela, papier, nr inw. Rys.Pol.7606).

- 20 Według Richarda Beatniffe'a, obraz *Panna Maria czytająca* Carla Marattiego (1625–1713) na początku XIX w. znajdował się w zbiorach Holkham Hall w hrabstwie Norfolk w Anglii; R. Beatniffe, *Paintings, Statues, and Busts, at Holkham*, [w:] *idem, The Norfolk Tour; or, Traveller's Pocket-Companion: Being a Concise Description of all the Principal Towns, Noblemens' and Gentlemens' Seats, and other Remarkable Places, in the County of Norfolk, Compiled from the most authentic Historians and modern Travellers, corrected to the present Time. To which is added, An Index Villaris for the County. The Sixth Edition, greatly enlarged and improved. Printed for and Sold by R. Beatniffe, Norwich 1808*, online: https://books.google.pl/books?id=uhMHAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=pl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false, s. 327 (dostęp: 9 V 2017).
- 21 Przypuszczalnie ten sam obraz występuje w Inwentarzu Rzeczy JW.^o Karoliny Hrabiny Potockiej... z 1835 roku, poz. 7; oraz w Konsygnacji Obrazow..., z 1838 r., poz. 7.
- 22 Prawdopodobnie jest to ta sama miniatura, która przeszła na własność hrabiny Karoliny Potockiej w 1830 r, ANK, AKPot, sygn. 3300, Akt notarialny Nr repertorium 664..., poz. 7.
- 23 Kopia lub replika obrazu *Rozbity dzban* Jean-Baptiste'a Greuze'a (1725–1805) znajdowała się również w kolekcji obrazów Konstantego Adama Czartoryskiego (1773–1860) w Międzyrzeczu Podlaskim, N.N., *Obrazy zbioru JO. Xięcia Konstantego Czartoryskiego w Międzyrzeczu Podlaskim (List z dnia 2 Września 1829)*, „Pamiętnik Warszawski Umiejętności Czystych i Stosowanych”, T. 3, 1829, online: <http://ebuw.uw.edu.pl/dlibra/doccontent?id=20283>, s. 241 (dostęp: 12 V 2017), s. 241.
- 24 Claude-Joseph Vernet (1714–1789), francuski pejzażysta. *Kilka obrazków marynistycznych nieporównanego Verneta* znajdowało się w zbiorach Wincentego Potockiego w Warszawie, J. Bernoulli, *Podróż po Polsce*, 1778, tłum. W. Zawadzki, [w:] *Polska Stanisławska w oczach cudzoziemców*, t. 1, oprac. W. Zawadzki, Warszawa 1963, s. 446.

- s. 124 (il. 36) Jules, książę de Poliganc, ryt. „Julien”, wyd. Lith. de V. Ratier, 1826–1830, sygn. ark:/12148/btv1b540010536, wł. Bibliothèque nationale de France
- s. 151 (il. 37) Henryk Lubomirski jako Amfion grający na lirze w otoczeniu najad przedstawiających Yolandę de Polignac, jej córkę Aglaé de Guiche i Julię Lebrun – córkę malarki, Élisabeth Louise Vigée-Le Brun, fotografia obrazu, sygn. ark:/12148/btv1b84189265, wł. Bibliothèque nationale de France

Hrabia Franciszek Potocki (1788–1853) – zapomniany kolekcjoner dzieł sztuki

Agnieszka Woźniak-Wieczorek

- s. 160 (il. 38) *Portret hrabiego Franciszka Potockiego (1788–1853), syna hrabiego Wincentego Potockiego i Anny z Mycielskich*, Charles Etienne Pierre Motte (1785–1836), litografia, 1825–1836, sygn. G.10347/III, wł. Biblioteka Narodowa
- s. 164 (il. 39) *Relikwiarz Czerwiński*, lit. Henryk Walter, rys. Bolesław Podczaszyński i Jan Drewnańczyński, wyd. Maksymilian Fajans (1825–1890), chromolitografia, sygn. DI 5642/H1, wł. Muzeum Narodowe w Warszawie

Kolekcja obrazów hrabiego Franciszka Potockiego (1788–1853) w świetle wybranych źródeł archiwalnych

Agnieszka Woźniak-Wieczorek

- s. 175 (il. 40) *Katalog Obrazów* [Franciszka Potockiego], Archiwum Gospodarze Wilanowskie, Archiwum Franciszka Potockiego, sygn. 145, s. 1, wł. Archiwum Główne Akt Dawnych
- s. 176 (il. 41) *Prorok Zachariasz(?)*, Jan Lievens (1607–1674), przypisywany, 1630 – ok. 1650, ol., pl., nr inw. 1188, wł. Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki, fot. Anna Stankiewicz

Potoccy i znajomi w żartobliwych portretach Franciszka Marii Lanciego

Dorota Folga Januszewska

- s. 195 (il. 42.1) Karykatura Augusta Potockiego z ojcem Aleksandrem(?), Franciszek Maria Lanci, pol. XIX w., papier, akwarela, ołówek, piórko, wym. 18 x 25,3 cm, nr inw.

Wil.6240/12, wł. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, fot. Wojciech Holnicki

- s. 195 (il. 42.2) Karykatura Augusta Potockiego i Wawrzyńca Karkowskiego, Franciszek Maria Lanci, 1848, papier, akwarela, ołówek, piórko, wym. 17,8 x 25,3 cm, nr inw. Wil.6240/11, wł. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, fot. Wojciech Holnicki
- s. 195 (il. 42.3) Karykatura Augusta Potockiego, jego żony Aleksandry i Franciszka Marii Lanciego, Franciszek Maria Lanci, 1850, papier, akwarela, ołówek, piórko, wym. 18,3 x 25,4 cm, nr inw. Wil.6240/18, wł. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, fot. Wojciech Holnicki
- s. 196 (il. 43.1) Karykatura Franciszka Potockiego i jego żony Karoliny, *Franc ... le Téméraire*, Franciszek Maria Lanci, 1848, papier, akwarela, ołówek, piórko, wym. 17,9 x 25,3 cm, nr inw. Wil. 6240/19, wł. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, fot. Wojciech Holnicki
- s. 196 (il. 43.2) Karykatura Franciszka Potockiego i jego żony Karoliny, *Franc ... le Téméraire*, L. Kiel(?), ok. 1800–1850, nr inw. 1939.0711.3.28, wł. British Museum
- s. 196 (il. 43.3) Karykatura Franciszka Potockiego i jego żony Karoliny, *Franc ... le Téméraire*, Franciszek Maria Lanci, papier, akwarela, ołówek, werniks, wym. 26,5 x 18,4 cm, nr inw. NB 3040, wł. Muzeum Narodowe w Warszawie
- s. 197 (il. 44.1) Karykatura Franciszka Potockiego i jego żony Karoliny, *Le Cancan illustré*, Franciszek Maria Lanci, 1850, papier, akwarela, ołówek, piórko, wym. 17,8 x 25,3 cm, nr inw. Wil. 6240/20, wł. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, fot. Wojciech Holnicki
- s. 197 (il. 44.2) Karykatura Franciszka Potockiego i jego żony Karoliny, *Le Cancan illustré*, L. Kiel(?), ok. 1800–1850, nr inw. 1939.0711.3.31, wł. British Museum
- s. 197 (il. 45.1) Karykatura Onufrego Działoty, *Le Docteur Enfantin*, Franciszek Maria Lanci, 1849, papier, akwarela, ołówek, piórko, wym. 18,2 x 25,4 cm, nr inw. Wil.6240/6, wł. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, fot. Wojciech Holnicki

turalna; autorka scenariuszy lekcji muzealnych i projektów edukacyjnych. Obecnie kurator programów edukacji artystycznej oraz koordynator programu wolontariatu, staży i praktyk w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.
(zszlenkier@muzeum-wilanow.pl)

Adam Tyszkiewicz, adiunkt w Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego, absolwent archeologii i historii sztuki na Uniwersytecie Warszawskim, a także podyplomowych Studiów Menedżerów Turystyki w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie oraz podyplomowego Studium Varsavianistycznego na UW; członek Stowarzyszenia Historyków Sztuki, stypendysta fundacji Roberta Andersona w Londynie, Fundacji Lanckorońskich oraz Queen's University w Belfaście. Autor wielu artykułów naukowych i popularnonaukowych, naukowo zajmuje się dziejami szkolnictwa wyższego, ceremoniałem akademickim oraz recepcją sztuki antycznej w czasach nowożytnych.
(Adam.Tyszkiewicz@adm.uw.edu.pl).

Agnieszka Woźniak-Wieczorek, absolwentka historii sztuki na Uniwersytecie Kardynała Stefana

Wyszyńskiego w Warszawie po obronie pracy magisterskiej *Kolekcja goluchowska Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej (1830–1899) i historia jej rozproszenia po 1939 roku* (2014). Autorka publikacji na temat historii Zbiorów Ordynacji Książąt Czartoryskich w Gołuchowie oraz kolekcji dzieł sztuki księcia Konstantego Adama Aleksandra Czartoryskiego (1773–1860); doktorantka na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego (Interdyscyplinarne Humanistyczne Studia Doktoranckie).
(agnieszka.wozniak.wieczorek@gmail.com)

Tomasz Żuchowski, dr nauk humanistycznych po obronie rozprawy doktorskiej „Organizacja i funkcjonowanie łowiectwa w dobrach Wilanów w XIX i na początku XX w. w świetle archiwaliów z zasobu AGAD. Studium archiwoznawcze”; w latach 2011–2015 pracownik naukowy Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie, od 2016 r. na stanowisku naukowym w Archiwum Państwowym w Toruniu. Autor kilkudziesięciu publikacji dotyczących Wilanowa, łowiectwa w XIX i na początku XX w. oraz historii i archiwów rodów magnackich.
(t.zuchowski308@gmail.com)

